VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Vihreät väittämät-direktiiviehdotus U 25/2023 vp

Talousvaliokunnan kuuleminen 4.10.2023
Taina Nikula, YM

Yli puolet vihreistä väittämistä epämääräisiä

EU:n markkinoilla **53 % vihreistä väittämistä on joko epämääräisiä, huonosti perusteltuja tai harhaanjohtavia**. Vihreistä väittämistä 40 % on perustelemattomia.

EU:ssa on **noin 230 ympäristömerkkiä**. Kuluttajat eivät tunnista eroa kolmannen osapuolen todentamien sertifiointijärjestelmien ja yritysten ns. oman sertifioinnin välillä.

Ympäristömerkkijärjes-telmissä lähes puolessa on puutteita läpinäkyvyydessä ja valvonnassa.

Nykytilanne: harhaanjohtava markkinointi on laitonta

- **Harhaanjohtava markkinointi on kuluttajasuojalain vastaista** silloin, jos markkinoinnista syntyy kuluttajalle virheellinen kokonaiskuva tuotteen tai palvelun ympäristöystävällisyydestä. Väitteiden on oltava selviä, täsmällisiä ja ymmärrettäviä ja yrityksillä on oltava näyttöä niiden tueksi.
  - Suomessa kuluttaja-asiamies ja kuluttajaneuvonta saavat vuosittain kymmeniä tuhansia ilmoituksia ja yhteydenottoja. Kuluttaja-asiamies käyttää saamiaan tietoja valitessaan valvonnan kohteita.
  - Kuluttaja-asiamies voi puuttua myös oma-aloitteisesti havaitsemiinsa ongelmiin. Kuluttaja-asiamies valitsee valvonnan kohteeksi asioita priorisointiperiaatteidensa perusteella.

- **Direktiiviehdotus vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi** on neuvotteluissa. Sen tavoitteena on antaa kuluttajille mahdollisuus tehdä tietoon perustuvia ostopäätöksiä ja näin edistää kestävämpää kulutusta. Tavoitteena on myös puuttua harhaanjohtaviin ympäristöväitteisiin ja kestävyysmerkintöihin.
  - Se on puitesäännös kuluttajansuojalle, joka mm. muuttaa kahta EU:n kuluttajansuojadirektiiviä: direktiiviä sopimattomista kaupallisista menettelyistä (2005/29/EY) sekä ns. kuluttajaoikeusdirektiiviä (2011/83/EU).

Tavoitteena viherpesun ja harhaanjohtavien ympäristöväittämien estäminen

- **Direktiiviehdotuksen tavoitteena on antaa kuluttajille ja muille toimijoille luotettavaa ja yhdenmukaista tietoa** tuotteen tai palvelun ympäristöominaisuuksista sekä vähentää viherpesua.
- **Soveltamisalan ulkopuolelle** suljettaisiin EU:n ympäristömerkki sekä ympäristöväittämät ja ympäristömerkit, joista säädetään voimassaolevassa EU:n lainsäädännössä.
  - ekosuunnitteludirektiivi, rakennustuoteasetus, luomutuoteasetus, energiamerkintä sekä asetusehdotus kestävien tuotteiden ekologisesta suunnittelusta.
- **Direktiiviehdotus ei koske** alle 10 työntekijän (mikro)yrityksiä ja yrityksiä, joiden liikevaihto on alle 2 milj. € .

Tieteellinen näyttö ja ennakkoon todentaminen

- Yritysten tulee perustaa ympäristöväitteensä **tieteelliseen näyttöön**. Väittämissä on otettava huomioon tuotteen koko elinkaari ja keskeiset ympäristövaikutukset (artikla 3);
- Väittämät tulisi **todentaa ennakkoon kolmannella osapuolella**, jotta yritys voi esittää niitä tuotteestaan, palvelustaan tai toiminnastaan. Todentajan tulee olla arviointilaitos, joka on akreditoitu asetuksen 765/ 2008 mukaisesti (artikla 11);
- Jatkossa **vain EU:n laajuiset, hyväksytyt ympäristömerkit olisivat sallittuja** ja ympäristömerkintäjärjestelmille olisi vähimmäisvaatimukset (artiklat 7-8);
- Jäsenvaltioiden tulee nimetä **kansallinen toimivaltainen viranomainen** tai viranomaisia valvomaan direktiivin toimeenpanoa ja ympäristöväittämien käyttöä (artikla 13);
- Harhaanjohtavista väittämistä voi myös **valittaa.** Luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt tai organisaatiot, joilla unionin tai kansallisen lainsäädännön mukaan on oikeutettu etu, on oikeus tehdä perusteltuja valituksia toimivaltaiselle viranomaiselle (Artikla 16).
- Jäsenvaltion on säädettävä tehokkaista ja oikeasuhtaisista **sanktioista.** Käytettävissä on mm. seuraamusmaksu, rikkomuksella saadun hyödyn konfiskointi, rikkojan määräaikainen sulkeminen julkisten hankintojen ulkopuolelle (artikla 17).

Ympäristöväittämien perusteleminen

- Direktiiviehdotus edellyttää, että yritykset noudattavat tiettyjä minimikriteereitä tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten todentamisessa ja viestinnässä.

- Yritysten tuotteita ja palveluita koskevien ympäristöväittämien on:
  - perustuttava **tieteelliseen näyttöön**;
  - otettava huomioon tuotteen **koko elinkaari** sekä keskeiset ympäristövaikutukset;
  - osoitettava **”lisäarvo”** – ei riitä tuote täyttää lainsäädännön vaatimukset ao. tuoteryhmälle tai sektorille;
  - **erotettava mahdolliset kasvihuonekaasupäästöhyvitykset** omista kasvihuonekaasupäästöistä;
  - **osoitettava positiiviset sekä mahdolliset haitalliset vaikutukset** ilmastonmuutokseen, resurssien käyttöön ja kiertotalouteen, vesi- ja meriresurssien kestävään käyttöön, saastumiseen, biodiversiteettiin, eläinten hyvinvointiin ja ekosysteemeihin;
  - sisällytettävä **ensisijaista ympäristötietoa** ja milloin sitä ei ole saatavissa tietoa keskivertotuotteen ympäristövaikutuksista.

- Väittämät tulisi **todentaa ennakkoon kolmannella osapuolella**, jotta yritys voi esittää niitä tuotteestaan, palvelustaan tai toiminnastaan.

Ympäristömerkintäjärjestelmille vähimmäisvaatimukset

- **Ympäristömerkkijärjestelmät on todennettava** riippumattomalla kolmannella taholla artiklan 10 mukaisesti.
- **Vain EU:ssa vahvistetut ympäristömerkit** voivat tehdä ympäristöväittämiä.
- **Ympäristömerkintäjärjestelmälle asetettuja vaatimuksia:**
  - informaatio liittyen sen omistukseen, päätöksentekoon ja tavoitteisiin on helposti ja ilmaisesti saatavilla;
  - liittymisehdot kohtuullisia verrattuna yritysten kokoon;
  - vaatimusten perustana olevan asiantuntemuksen laatu;
  - valitusten käsittelymekanismi ja valvontamekanismi.

Vaikutukset

- Yrityksille:
  - Ehdotuksen odotetaan **tasapuolistavan yritysten välisiä toimintaedellytyksiä.**
  - Merkintöjen avoimuuden ja uskottavuuden varmistamisesta **yrityksille aiheutuu lisäkustannuksia**.
  - Jäsenvaltioiden tulisi myös ottaa käyttöön sopivia keinoja tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä direktiivin vaatimusten noudattamisessa.

- Kuluttajille:
  - Komissio arvioi ehdotuksen hyödyttävän kuluttajia tarjoamalla heille luotettavampaa tietoa, jotta he voivat tehdä **parempia päätöksiä kestävämpien tuotteiden valinnassa**.
  - Toimenpiteiden odotetaan paremmin **suojelevan kuluttajia** epäreiluilta kaupallisilta käytännöiltä, lisäävän merkintöjen läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta.
  - Direktiiviehdotus voi **levittää kestäviä tuotantotapoja** eri kokoisiin yrityksiin.

- Direktiiviehdotus tarkoittaisi **uusia viranomaistehtäviä** väitteiden valvomiseksi ja raportoimiseksi sekä valitusten käsittelemiseksi.

Valtioneuvoston kanta

- Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiivi **toisi selkeyttä ja yhtenäisyyttä** vihreiden väittämien laskentaperusteisiin, todentamiseen ja esittämiseen sekä ehkäisisi ennalta harhaanjohtavaa markkinointia.
- Ehdotettujen seuraamuksia on arvioitava jatkovalmistelussa. Ehdotuksen sisältämään **menettämisseuraamukseen tulee suhtautua varauksella**, koska menettämisseuraamus ei ole Suomessa hallinnollinen vaan rikosoikeudellinen seuraamus.
- Valtioneuvosto korostaa, että on tärkeää asettaa direktiiviehdotuksen mukaiset **vaatimukset ympäristömerkintäjärjestelmille**. Kansalliset, viralliset ISO14024 standardin mukaiset ympäristömerkintäjärjestelmät tulisi jättää soveltamisalan ulkopuolelle EU-ympäristömerkintäjärjestelmän tavoin.
- Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että **ilmastoväitteiden käytöstä säädetään riittävällä tarkkuudella**. Erityisesti kompensaatioiden käyttöä koskevista väitteistä tulisi säätää niin, että yksiköiden käytön vaikutus ilmastoon käy ilmi ymmärrettävästi ja läpinäkyvästi.

Direktiiviehdotus vihreistä väittämistä

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A0166%3AFIN

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET